

Asia: VN/6550/2024

Lausuntopyyntö Kasvuyrittäjyyden ohjelmasta (sis. Mittelstand)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien asiaa VN/6550/2024 Lausuntopyyntö Kasvuyrittäjyyden ohjelmasta (sis. Mittelstand). Kasvuyrittäjyyden ohjelman lähtökohtana on hallitusohjelman kirjaus ”Talouden ja viennin kivijalkaa vahvistetaan sitoutumalla toimenpiteisiin, joilla tuplataan kasvuhakuisten keskisuurten yrittäjävetoisten yritysten (ns. mittelstand) määrä vuoteen 2030 mennessä”. Ohjelman tavoitteena on vauhdittaa erityisesti keskisuurten ja midcap -kasvuyritysten (ns. Mittelstand) määrän kasvua, mutta hallitusohjelmataavoitteen saavuttaminen edellyttää myös, että yhä useampi pieni yritys kasvaa seuraavaan kokoluokkaan.

Keskeiset huomiot

Suomen Yrittäjät pitää hallitusohjelman linjausta kasvuhakuisten yrittäjävetoisten yritysten määrän kasvattamisesta hyvänä. Kasvuyritysten määrittelyssä ei tulisi lukittautua tiettyyn kokoluokkaan tai yrityksen henkilöstömäärään. Kasvuyrityksen määritelmässä tulee painottaa ennemminkin yrityksen osaamista, motivaatiota, innovaatiokykyä ja todellista kasvupotentiaalia kuin mekaanisia mittareita.

Vaikka kasvuyritysten tarkastelu vasta yli 10 hengen yritysten kohdalla voi kuulostaa ymmärrettävältä, radikaalit innovaatiot syntyvät usein mikroyrityksissä. Suuremmat yritykset keskittyvät usein omien innovaatioidensa suojaamiseen ja uusien kilpailijoiden markkinoille tulon tai kasvun estämiseen. On siis tärkeää tunnistaa ja tukea myös alle 10 hengen yrityksiä, joilla on potentiaalia kasvuun. Tärkeintä on osaaminen ja motivaatio, ei yrityksen nykyinen koko.

Kasvun määrittely

Kasvun määrittelyssä tulisi huomioida erilaiset kasvun muodot. Julkiset tukiorganisaatiot etsivät usein "yksisarvisia", jotka kykenevät nopeaan kasvuun ja kansainvälistymiseen. Kuitenkin myös hitaampi, vakaampi kasvu on arvokasta ja usein jopa kestävämpää. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on tutkitusti paljon vakaasti kasvavia yrityksiä, jotka eivät täytä esimerkiksi OECD:n yksisarvismääritelmiä, mutta luovat vakaata ja usein pidempiaikaista kasvua. Kasvuyritysten tukemisessa tulisi huomioida erilaiset kasvupolut ja -tahdit. Tämä edellyttää monipuolisempaa kasvun arviointia, jossa huomioidaan sekä määrälliset että laadulliset mittarit. Myös aineeton kasvu on huomioitava, sillä Suomessa aineettoman pääoman arvoa ei tunnisteta ja hyödynnetä yhtä laajasti kuin esimerkiksi Ruotsissa.

Kasvuyritykset eri toimialoilla

Suomen Yrittäjät korostaa, että kasvuyrityksiä tulee tarkastella perinteisten toimialaesimerkkien sijaan kasvupotentiaalin näkökulmasta ja horisontaalisesti. Luovat toimialat ja kulttuuriala ovat esimerkkejä sektoreista, jotka voivat merkittävästi edistää Suomen pitovoimaa ja kilpailukykyä. Ruotsin hallitus on hyväksynyt suunnitelman, joka vahvistaa maan asemaa kulttuurialan johtavana valtiona. Tämä on tärkeä kilpailutekijä osaavan työvoiman houkuttelemisessa. Kasvuyritysten tukemisessa tulisi keskittyä toimialasta riippumatta kasvupotentiaaliin, tuottavuuteen, ja kotimaiseen arvonlisään. Tämä edellyttää avointa ja ennakkoluulotonta suhtautumista eri alojen kasvupotentiaaliin.

T&K- ja innovaatiotoimien tukeminen

Kasvun edellytysten parantaminen vaatii konkreettisia toimenpiteitä. Nykyinen tutkimus- ja kehittämisrahoitusjärjestelmä kaipaa merkittäviä uudistuksia. Erityisen huolestuttavaa on, että nykyinen rahoitusmalli ei kata yritysten keskeisiä innovaatiotoimia, kuten kaupallistamista ja markkinoille menoa. Yritysten innovaatioketju jää näin vajaaksi, sillä pelkkä teknologinen kehitys ei riitä, vaan tarvitaan konkreettisia askeleita uusien ratkaisujen markkinoille saattamiseksi.

Suomen kansainvälinen kilpailukyky edellyttää vahvempaa panostusta brändäämiseen ja kansainvälistymiseen. Vertailu Ruotsiin osoittaa selkeästi kehittämistarpeemme. Pk-yritysten kansainvälistymisen tuki-instrumentit ovat viime vuosina heikentyneet, mikä uhkaa kasvun alkuvaiheen yrityksiä. T&K-rahoitusta tulee laajentaa siten, että se kattaa myös kaupallistamisen. Brändiosaamisen vahvistaminen ja kansainvälistymisen alkuvaiheen tukimuotojen kehittäminen ovat kriittisen tärkeitä askeleita. Pk-yritysten kansainvälistymisen tukeminen on vähentynyt viime vuosina, ja uusia tukimuotoja tarvitaan.

T&K-verohuojennuksen kehittämisen yhteydessä olisi hyvä selventää T&K-toiminnan tulkintaa, jotta yritykset uskaltavat hyödyntää tukia.

Yritysten kasvun tukeminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa. kasvuyritysten löytämiseksi niin sanottuja ”yritysharavoita”, jossa alueelliset organisaatiot työskentelisivät tiiviimmin yhdessä. Team Finland -hengen laajentaminen maakuntiin ja eri organisaatioiden välisen yhteistyön syventäminen ovat keskeisiä kehittämiskohteita.

Uusi TESI luo sekä mahdollisuuksia että uhkia. On tärkeää varmistaa, että myös ne yritykset, joilla on kasvuhalua ja -potentiaalia, mutta ei vielä riittävästi pääomia kasvuun, kykenevät nykyistä paremmin hyödyntämään TESI:n rahoitusvaihtoehtoja.

Koulutus ja osaaminen

Korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen välinen yhteistyö tulee olla laajaa ja systemaattista. Korkeakoulututkintoja voidaan suunnitella ja suorittaa joustavasti yksilön ja työelämän tarpeiden mukaan, hyödyntäen myös toisen asteen opintoja. Tämä mahdollistaa henkilökohtaisemman ja tarpeeseen perustuvan koulutuksen, joka tukee paremmin työelämän vaatimuksia.

Elinikäisen oppimisen palveluiden tarjoaminen on myös keskeistä. Korkeakoulujen tulee tarjota laaja valikoima koulutusta ja kehittämispalveluita, jotka ovat helposti yrittäjien ja yritysten saatavilla.

Korkeakoulujen ja pk-yritysten välinen yhteistyö on keskeinen tekijä, joka voi merkittävästi edistää pk-yritysten kasvua, kilpailukykyä, innovatiivisuutta ja kansainvälistymistä. Pk-yritykset tarvitsevat jatkuvasti uusia ideoita, teknologisia ratkaisuja ja osaamista pysyäkseen kilpailukykyisinä ja menestyäkseen nopeasti muuttuvilla markkinoilla.

Korkeakoulut voivat tarjota pk-yrityksille pääsyn viimeisimpään tutkimustietoon ja innovatiivisiin ratkaisuihin. Tämä voi tarkoittaa uusia teknologioita, tuote- tai palvelukehityksen tukemista tai parannuksia liiketoimintaprosesseihin. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa voi avata pk-yrityksille myös mahdollisuuksia hyödyntää korkeakoulujen infrastruktuuria, sekä saada tukea projektihallintaan ja tutkimusmenetelmiin. Opiskelijat ja tutkijat myös tuovat uutta osaamista ja näkökulmia yritysten liiketoimintaan.

Nykyiset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallit tulee uudistaa. Tarvitsemme monipuolisia rahoitusratkaisuja korkeakouluille kasvattamalla yritys-yhteistyötä ja kansainvälisten osaajien houkuttelevuutta.

Ohjelman toimenpiteeseen 18 ”Tutkimustulosten ja osaamisen siirtojen sujuvoittaminen ja lisääminen sekä uuden tutkimuspohjaisen yritystoiminnan kasvattaminen” voisi lisätä maininnan korkeakoulujen keskeisestä roolista alueellisten yrityspalvelujen tarjoamisessa. Yliopistojen tulee toimia alueellisesti yrittäjille yhden luukun periaatteella, jotta löytävät helpommin osaajia sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluja alueensa korkeakouluista. Yritysyhteistyön tueksi tulee sisällyttää myös kaupallistamispalveluja, jotka auttavat yrityksiä viemään innovaatioitaan markkinoille, kuten patenttineuvonta ja markkinatutkimus.

Yliopistojen yrityspalvelut: Yliopistojen tulee tarjota yrityksille palveluja yhden luukun periaatteella, mikä helpottaa pääsyä osaajiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluihin. Keskitetty palvelumalli vähentää yritysten hallinnollista taakkaa ja parantaa mahdollisuuksia löytää tarvittavat resurssit ja osaajat.

Suomen Yrittäjät esittää toimenpiteeseen 15 ”Huolehditaan kasvuyritysten osaamistarpeisiin vastaamisesta sekä osaavan työvoiman saatavuudesta” seuraavat huomiot:

Toteutetaan pieniä osaamiskokonaisuuksia ja paikallisia tutkinnon osia täsmäkoulutuksena yrittäjien osaamisen päivittämiseksi. Koulutuksen järjestäjät voivat vastata yrittäjien erityistarpeisiin tarjoamalla pienempiä ja paikallisesti räätälöityjä koulutuspaketteja, joiden avulla yrittäjät ja työntekijät päivittävät ja syventävät osaamistaan tehokkaasti. Tarjotaan rahoituskannustimia täsmäkoulutuksiin.

Tutkintoihin liittyen tulee huolehtia siitä, että ammatillisesta koulutuksesta etenee riittävä määrä opiskelijoita korkeakoulutukseen ja että toisen asteen opiskelijat saavat riittävät valmiudet korkeakouluopintoihin. Tämän lisäksi tulee huolehtia siitä, että ammatillisesta koulutuksesta työelämään siirtyneillä olisi työelämästä käsin mahdollisuus parantaa akateemisia opiskelutaitojaan, kun into jatkaa opintoja syntyy myöhemmin työelämässä. Myös ammatillista koulutusta on syytä suunnata kasvu- ja ventialojen tarpeiden mukaan. Huolehditaan lisäksi siitä, että jokaiseen ammatilliseen tutkintoon on tarjolla yrittäjyyteen liittyviä tutkinnon osia.

Kohtaan 15. d. esitetään lisättäväksi riittävät yrittäjyysopinnot: ”Huolehditaan ammatillisen koulutuksen työelämävastaavuudesta sekä riittävästä yrittäjyysopinnoista ja hyödynnetään alueellista ennakkointityötä ja tietoa yritysten osaamistarpeista osuvamman koulutussuunnittelun ja opiskelupaikkojen allokoinnin parantamiseksi.”

Toimenpiteeseen 14 ehdotamme seuraavaa lisäystä: ”Lisätään rahoitusta yritysten kasvukyvykkyyttä lisäävään osaamiseen erityisesti huomioiden pk-yritysten johdon ja avainhenkilöiden osaamisen liittyviä erityistarpeita ja osaamisen tunnistamisen edellytyksiä.”

Omistajanvaihdokset ehdottomasti mukaan kasvustrategiaan

Omistajanvaihdokset ovat tärkeä osa kasvustrategiaa. Uusi omistaja tuo usein uusia toimintamalleja ja kasvuhaluutta yritykseen. Yrityskaupat rahoitetaan usein lainarahalla, mikä edellyttää parempaa tulokuntoa ja takaisinmaksukykyä, joka syntyy yrityksen kasvusta.

Yksi nopeimmista tavoista lisätä kasvuyrityksiä ja turvata työpaikkoja maassamme on edistää erityisesti menestyvien pienyritysten yhdistymistä omistajanvaihdosten kautta. Tällä hetkellä jopa 15 000 työnantajayritystä etsii akuutisti uutta toimijaa. Suuri osa omistajanvaihdoksen tehneistä yrityksistä muuttuu kasvuyrityksiksi ja ne vähintäänkin säilyttävät työpaikkansa.

Yrityskaupat ja sukupolvenvaihdokset ovat kriittisiä hetkiä yritysten elinkaaren aikana, ja ne voivat vaikuttaa merkittävästi yrityksen jatkuvuuteen ja kasvuun. Yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten yhteydessä on tärkeää varmistaa, että restartup-yrityksillä on tarjolla riittävästi rahoitusta jatkaakseen toimintaansa ilman keskeytyksiä. Restartupit säilyvät tutkimusten mukaan toiminnassa pidempään, kuin yritystoiminnan nolasta aloittaneet. Jatkettavalla yrityksellä on kassavirtaa, asiakaskuntaa ja hyväksi havaittu toimintamalli, joka on löytynyt kokemuksen ja kokeilujen kautta.

Markkinoilta puuttuu pienyritysten omistajanvaihdoksiin oman pääoman ehtoista rahoitusta tarjoava toimija. Pienyritysten omistajanvaihdoksia estää rahoituksen saatavuus. Pankkirahoituksen saanti edellyttää jopa 50 prosentin omarahoitusosuutta. Jatkajilla ei useinkaan ole pankeille riittävää varallisuutta eivätkä Finnveran tuotteet yksin ratkaise ongelmaa. Markkinapuutetta korjaamaan tarvitaan uusia rahoitusmahdollisuuksia. Rahastosijoitustoiminnan uudistumisessa olisi tärkeä ottaa huomioon yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten oman pääoman tarve ja kohdistetaan niihin palveluita.

Kansainvälinen työvoima

Ulkomainen työvoima on tärkeä kasvun mahdollistaja. E2 Tutkimuksen raportin mukaan kansainvälinen työvoima tuo kasvua suomalaisille pk-yrityksille. Ulkomaalaiset työntekijät ovat osalle pk-yrityksiä jopa ainoa keino saada työvoimaa. Toisille yrityksille kansainväliset rekrytoinnit puolestaan ovat keino lisätä yrityksen kilpailukykyä.

Lopuksi

Suomen Yrittäjät korostaa, että kasvuyritysten tukeminen edellyttää kokonaisvaltaista, joustavaa ja ennakkoluulotonta lähestymistapaa. Kasvun perusta luodaan kotimaassa, mutta samalla on avauduttava kansainvälisille mahdollisuuksille. Markkinatalouden toimintaedellytysten turvaaminen, kilpailun edistäminen ja yrittäjyyden esteiden purkaminen ovat keskeisiä toimenpiteitä kasvun mahdollistamiseksi.

Suomen Yrittäjät toivoo, että nämä näkökohdat huomioidaan kasvuyritysten tukemista koskevassa päätöksenteossa. Kasvuyritysten monipuolinen tukeminen on avainasemassa Suomen talouden ja innovaatioympäristön kehittämisessä.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari, johtaja

Maria Nyroos, digi-, innovaatio- ja korkeakoulupolitiikan asiantuntija

Roope Ohlsbom, ekonomisti

Ohlsbom Roope
Suomen Yrittäjät